

Nieske stammoeder van fokkerij Jansma

Wil Jansma met de dochters van Elviraa: Elbrich (Oege) en Mijke (Oege) en Sipke Jansma met de Hendrina-tak: Rinske (Jakob) en Elske (Peke). (Foto: Jelly Veltman)

Tekst: Jelly Veltman

"Een mooi hoofdje en gouden benen", dat was de eerste indruk die Sipke Jansma kreeg van de Friese merrie Nieske. Een merrie die zou uitgroeien tot de stammoeder van de Friezenfokkerij van Sipke en Wil Jansma in Donkerbroek. Een merrie die voor altijd speciaal is voor Jansma (70 jaar). Nieske uit stam 83 is de grootmoeder van de stamboekhengsten Gerlof en Remmelt. De liefde voor het Friese paard kreeg Jansma mee van zijn ouders die met succes paarden fokten uit stam 45. Zolang Jansma veehouder was deden de paarden al het werk op de boerderij. De paardenkrachten moesten het menigmaal opnemen tegen gemechaniseerde power, maar de melkveehouder bleef zijn Friese werkpaarden trouw. Deze werkpaarden zijn de basis van de huidige fokstal.

In 1989 zijn Sipke en Wil Jansma gestopt met hun melkveehouderijbedrijf. Nu is er ruimte voor vakantiegasten (Bed & Brochje) op de voormalige boerderij. Jansma heeft van zijn hobby zijn werk gemaakt en legt zich toe op de paardenfokkerij. Een recent succes was de hengst Murk die meedraaide in het Centraal Onderzoek in Drachten. Murk werd uit het CO verwijderd doordat er witte haren in zijn neus waren geconstateerd. Een schimmelinfectie bleek hiervan de oorzaak te zijn. Murk

gaat, als alles goed gaat, nu naar het najaarsonderzoek. Jansma fokte Murk (Jakob) uit de stermerrie Yfke SJ (Peke). Yfke is een dochter van de Oege stermerrie Nely. De waardevolle fokmerrie Nely overleed helaas dit jaar. Zij is de kleindochter van Nieske en de halfzus van stamboekhengst Gerlof. Yfke is verkocht aan de familie Oosterhuis in Westergeest. Murk is nu in eigendom van hengstenhouder Bob Hofstee uit Gorredijk.

Nummer een

Beweging is absoluut nummer een bij Jansma. Daar wil hij nooit op toe geven. "Ik hou van paarden met een lange hals en een lief hoofdje. Goede benen zijn belangrijk. Het paard moet uitstraling hebben. Een foutje mag best. Paarden die alles hebben, zijn er weinig. Dat een paard in draf het voorbeen even vasthoudt, dat vind ik mooi." Sipke Jansma heeft in de zestiger jaren gejureerd op fokdagen. Door migraine-aanvallen is hij met jureren gestopt. "Een merrie moet een stokmaat hebben rond de 1.60. Vroeger waren de werkpaarden kleiner en hadden minder front dan nu".

Sprintjes

Als klein kind was Jansma ziekelijk. De dokter gaf als advies dat het kind sprintjes moest lopen om meer uithoudingsvermogen te krij-

gen. Op weg naar school werd er dan aan interval training gedaan. "Voor dit advies ben ik mijn leven lang dankbaar geweest. Hierdoor ben ik nu nog fit". Jansma reed zelfs tot zijn 68ste nog regelmatig een paard onder het zadel. Schaatsen doet hij nog steeds. Paardrijden mag nu niet meer van mijn vrouw", vertelt hij.

Vroeger bracht hij alle eigen paarden voor, maar ook van vele andere fokkers. "Ik heb de hengsten Stoffel, Tiede, Murk en Nanne voorgebracht op de hengstenkeuring. Nanne heb ik ook getraind. Dat was een hengst met stuwing en zweef."

100 gulden

Sipke Jansma groeide op in het kleine dorpje Lutkewierum onder de rook van Sneek. Zijn ouders hadden voor die tijd een groot veehouderijbedrijf van 33 hectare. Het werk werd gedaan met zes span paarden. "We begonnen altijd in de vroege ochtend met het beste span". Vader Pieter was een groot paardenliefhebber. Hij had Gelderse paarden maar wilde het liefst Friezen.

Jansma weet nog heel goed dat zijn vader in 1937 een Fries merrieveulen kocht bij de bekende fokker De Vries uit Ypecolsga voor 100 gulden. Dit was uiteraard veel geld in de slechte dertiger jaren. Sibbeltje komt uit stam 45 en is een dochter van Ynte en de merrie Kai (Elius). Kai is weer een dochter van de stammoeder van stam 45 Delicia (Vredestichter). Pieter Jansma bouwde uit Sibbeltje een succesvolle stam op, de lijnen via dochter Gebina preferent bloeien nog volop.

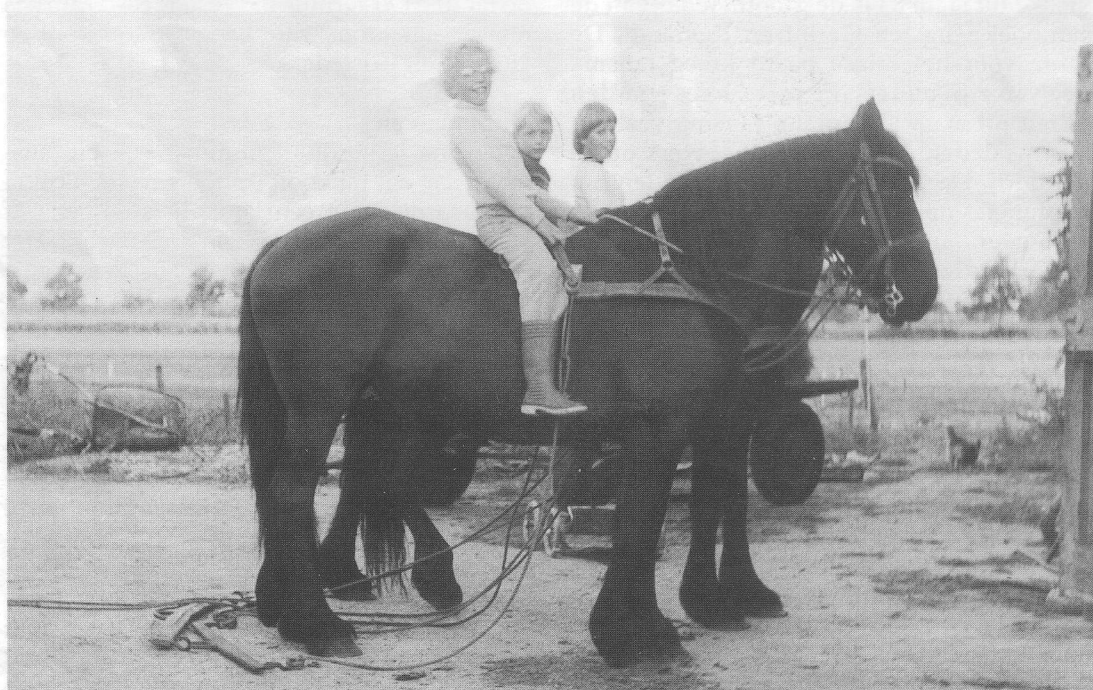
Krachtspaters

Uiteindelijk ging Pieter Jansma helemaal over op Friese werkpaarden. Voor een werkpaard was uithoudingsvermogen en levensduur belangrijk, vertelt Jansma. "De paarden moesten krachtspaters zijn en daarom moesten ze

goed inelkaar zitten. Het waren toen gestopte paarden van bouw en niet al te groot. Paarden die achter slap waren, werden verkocht, zij waren niet geschikt voor het boerenwerk. De paarden moesten achter ook snel zijn en wendbaar, zodat ze rap de machines door de bochten konden trekken. Uiteraard was het karakter zeer belangrijk. De paarden moesten willen werken". Uit de omschrijving van het werkpaard van Jansma blijkt dat we deze eigenschappen ook hard nodig hebben voor het moderne Friese sportpaard van tegenwoordig.

De 19-jarige Nieske voor de schudder. (Foto: S. Jansma)

Als het werk gedaan is, mogen de kinderen Bertil, Pieter en Rinske even op Hendrina en Nieske zitten. (Foto: S. Jansma)

Zwarte Rona

De eerste dochter van Sibbeltje was Zwarte Rona geboren in 1941 van Stoffel. Na de oorlog werd er met succes getuigd met Zwarte Rona. Zij werd gereden door Doekele van der Laan. "Zwarte Rona was een rakker. Maar dat heb je nodig, zodat het paard er nog een schepje bovenop wil doen. Door het werk op de boerderij waren de paarden altijd getraind".

De familie Jansma had een eigen sjees. Na de oorlog werd de sjees verkocht voor vijfduizend gulden. "Ik had zelf de sjees graag willen houden maar als jongere kon ik dat bedrag nooit opbrengen", vertelt Jansma met sijn in zijn stem.

Gebina kreeg reisgeld

De boerenfamilie had succes op keuringen zowel met de koeien (Wietske-stam) als met de paarden. De keuring van Gebina zal Sipke Jansma nooit vergeten. Op de voorkeuring in Sneek viel het jaarling Gebina (Stoffel uit Sibbeltje) op. Zij werd aangewezen voor de Centrale Keuring in Leeuwarden en kreeg reisgeld. Om te stimuleren dat fokkers daadwerkelijk met de paarden naar de keuring gingen kreeg de eigenaar daarvoor een vergoeding, het zogenaamde reisgeld. Het leek erop dat de familie hiervan geen gebruik zou maken. Vader Pieter Jansma was ernstig ziek en Sipke had het razend druk op de boerderij. Twee dagen voor de Centrale Keuring belde inspecteur jonkheer Baerdts van Sminia de familie Jansma. "Men moest beslist komen

met Gebina". Uiteindelijk werd besloten dat Sipke alleen met de merrie naar Leeuwarden ging. "Dat was moeilijk want keuringen waren voor ons een echt familie-uitje. Vader en moeder waren er altijd bij".

Gebina was wat klein maar superluxe. De stap was wat kort maar haar draf was spectaculair. Gebina kwam zo uit de wei voor de keuring. Sipke bracht de jonge merrie zelf voor. Het kampioenschap werd spannend. Geralda (stam 61 Aize x Obscurant) van Jorritsma uit Heech werd kampioene en Gebina werd reserve jeugdkampioene. "Toen ik de naam van Gebina door de microfoon hoorde dacht ik aan thuis. Dit was een zeer emotioneel moment. Vader als paardenman in hart en nieren en die bijna blind was had dit zo graag willen zien".

Als de techniek faalt

Toen de mechanisatie zijn intrede deed op de boerenbedrijven brak de slechte periode voor het Fries paard aan. De familie Jansma had geen trekker maar schakelde wel regelmatig een loonwerker in voor werkzaamheden. Maar als machines vast komen te zitten en tractoren kunnen de boel niet vlot trekken, heb je een probleem. Genietend vertelt Jansma dat hij altijd een oplossing had. "Ik haalde het beste span van stal. Ik wilde uiteraard niet afgaan. De balenpers van de loonwerker zat best vast in de modder. Maar je staat versteld van de kracht die paarden kunnen geven. Het geheim is om beide paarden tegelijkertijd te laten aanzetten. De strengen

*Sipke Jansma uit Donkerbroek met de zevenjarige Elbrich ster (Oege), de volle zuster van Rummelt.
(Foto: Jelly Veltman)*

werden strakgetrokken en op mijn kommando spanden ze de spieren, traden aan en legden ze hun gewicht in het tuig. Ik zag de ene merrie een fractie van een seconde later aantreden. Maar de balenpers kwam uit de modder en de tractor eveneens!" De loonwerker was stomverbaasd. Jansma was met zijn paarden voorpagina nieuws van de dorpskrant!

Donkerbroek

In 1968 begon Sipke Jansma een eigen melkveehouderijbedrijf met 20 koeien in Donkerbroek. Hoewel bijna alle boeren het werk met trekkers deden vond de jonge veehouder dat hij het werk net zo goed met de paarden kon doen. Van thuis nam Jansma zijn favoriete merrie, de zestienjarige Mietsje ster (Gosse) en haar moeder de inmiddels al 21-jarige Gebina preferent mee naar Donkerbroek. Helaas stierf Gebina al vrij snel na haar verhuizing. Jansma moest dus op zoek naar een spangenoot voor Mietsje. De buurman wist wel een Friese merrie te koop.

Een mooi hoofdje en gouden benen

Het paard dat de buurman liet zien was eigenlijk niet wat Jansma in gedachten had. "Ze liep ergens in de rimboe bij Heerenveen. Ik zag een dikke merrie maar ook een mooi hoofdje en gouden benen. De eigenaar vroeg 1900 gulden. De merrie was vijf jaar en drachtig van een schimmelhengst. Waarschijnlijk had ze eenmaal in tuig gelopen. Ik zei tegen de eigenaar dat ik er over na wilde denken. 's Nachts kwam ze bij mij op bed", vertelt Jansma lachend. "Dat betekent dat ik in gedachten met iets bezig ben. De merrie liet mij gewoon niet los". Vroeg in de ochtend belde hij meteen de eigenaar. De koop kon doorgaan. "Tot mijn verbazing zei hij dat ik toen maar meteen had moeten beslissen, de merrie was nu duurder!"

Droom afstamming

Een dag later werd Jansma gebeld met de mededeling dat hij de merrie kon halen. De koop ging door! Op dat moment realiseerde de veehouder zich dat hij eigenlijk niet eens wist wat hij had gekocht. Hij had niet eens een stamboekpapier gezien. Een paar dagen later bleek dat Jansma twee paarden kon halen want de nieuwe merrie had een hengstveulen gekregen. Toen Jansma de merrie thuis nog eens goed bekeek was hij tevreden. "Een hoogdrachtige merrie kun je natuurlijk ook niet goed beoordelen".

Via secretaris Huying van het stamboek probeerde Jansma de afstamming van de merrie te achterhalen. Uiteindelijk had een broer van de vorige eigenaar nog een papier. Bovendien stond de moeder van de merrie in het dekboek van hengstenhouder Bouma in Oudeschoot. De merrie bleek een droomafstamming te hebben voor Jansma. Haar naam was Nieske, geboren in 1965. De vader was Ritske die hij altijd zo bewonderde op de hengstenkeuring en de vader van moeder Whita ster was zijn geliefde Nanne, kon het mooier? (Vervolgens Midora ster (Stoffel pref)- Whies preferent (Peter)- stammoeder Flora (Ynte)).

Meteen verkopen

Nieske had dan wel een droomafstamming maar een droom in het boerenwerk was ze niet bepaald. Nieske kwam naast Mietsje in het span, maar ze was niet te genieten. Ze voelde amper de strengen of ze sloeg. Jansma schakelde zijn buurman in en samen zetten ze het span voor de maaimachine, ook dat was heibel. Ze was levensgevaarlijk en werd de schrik van de buurt. Zelfs vader Jansma bemoeide zich met de nieuwe aankoop. "Jonge toch, je bent net getrouwd en als je nog wat langer bij je vrouw wilt blijven moet je dat paard accuut verkopen!" Maar Sipke

Fokgroep van Nely in 1996. Individueel kregen allen een eerste premie. Voorop Nely ster (9 jaar), Yfke ster (5 jr.), Elske ster (3 jr.) en Marij veulenkampioene. (Foto: S. Jansma)

zette door. Het paard zou toch niet baas worden bij hem. Hij had zoveel paarden beleerd en zoveel ervaring, deze merrie moest hij toch aan kunnen.

Gouden karakter

Het duurde lang met Nieske, maar Jansma had geduld. Wel moest hij de gehele zomer het werkpaard van zijn buurman lenen om het werk op de boerderij rond te zetten! De veehouder verlengde de stok van een bezem en aaide daarmee Nieske langs de flanken en de benen, net zolang tot ze niet meer sloeg. Iedere avond kwam ze voor de wagen en werd er een zware rit gemaakt door de zandpaden. Zelfs op zijn verjaardagsfeestje meldde Jansma aan de visite dat hij verplichtingen had en even een uur weg moest. De verplichting was Nieske. "Op het laatst gaf Nieske zich gewonnen. Rijder en paard verstonden elkaar en er was wederzijds respect. Sipke vertelde aan zij vrouw Wil:

"Ik had een paard met gouden benen maar nu heb ik er ook een met een gouden karakter." Je moest Nieske in haar waarde laten. Uiteindelijk werd ze pas als vijfjarige beleerd en dat is

altijd moeilijker". Daarna deed Nieske zonder problemen al het werk op de boerderij.

Door kennissen werd Jansma overgehaald om Nieske toch te laten keuren. "Tedereen zei wat is dat een mooi paard". Nieske haar schimmelveulentje was inmiddels verkocht voor F475,-. Met de zesjarige Nieske voor de landbouwwagen gingen Wil, Sipke en de buurman naar Bakkeveen naar de keuring. Nieske werd daar ster verklaard. De kenners zagen wel wat in Nieske als tuigpaard. Door het werk op de boerderij was de merrie altijd in goede conditie. Jansma ging eerst naar de smid in Wijnjewoude om haar op ijzers te laten zetten. Het was de eerste maal dat ze werd beslagen. Voorzichtig informeerde de smid of de merrie vertrouwd was. Hij kende namelijk haar reputatie. Toen de smid haar zag lopen voor de wagen voorspelde hij al dat Nieske het de plaatselijke favoriete moeilijk zou maken. De voorspelling kwam uit. Op het Boerenfeest in Wijnjewoude won Nieske de tuigrubriek met glans. Haar werkmaatje Mietsje kwam op de vierde plaats.

Zoon Bertil Jansma groeide op met Nieske. Hij geeft eigenlijk de beste omschrijving van de bijzondere hardwerkende merrie. "Je moest Nieske tegen zichzelf in bescherming nemen. Je moest haar werk geven dat ze aankon. Toen de accu van de tractor van 35 PK leeg was haalde ik Nieske van stal om de tractor aan trekken. Even dacht ik, is dit eigenlijk wel goed, maar Nieske deed het gewoon. Al zou ze op haar knieën moeten ploeteren, ze gaf gewoon nooit op". Menig automobilist die in de winter strandde in de zandpaden van Donkerbroek werd weer op weg geholpen door Nieske. Jansma lachend hier-

over: "Altijd als ik net aan het melken was kwam er weer iemand bij de deur die vast zat".

Nieske stierf in 1986 op 22-jarige leeftijd, kort nadat ze haar laatste veulen Lieskje (Djurre) op de wereld zette.

Grootmoeder

Nieske werd maar zo nu en dan ingezet voor de fokkerij. Maar de genen van Nieske spelen een grote rol in de fokkerij van het FPS door haar kleinzonen Gerlof en Remmelt. "In die tijd kreeg ik een groter bedrijf en een ligboxenstal. Het melkveebedrijf kreeg toen de eerste prioriteit en de fokkerij van de paarden stond op een lager plan". Bijzonder is dat Nieske op 15-jarige leeftijd nog een eerste premie kreeg. Nieske kreeg vijf merrieveulens, waarvan twee merries ster werden en tevens hengstenmoeder. Hendrina was het eerste veulen geboren in 1973, zij is van Ulrig.

Hendrina is de moeder van stamboekhengst Gerlof.

Elviraa ster geboren in 1983 is van Hearke en is de moeder van Remmelt. Elviraa is nog steeds in bezit van Jansma. Hendrina is gestorven in 1988. Lieskje, het

laatste veulen van Nieske werd met de fles op gefokt door Wil en Rinske. Lieskje is stamboek en heeft al twee sterdochters.

Wil redde Gerlof

De geboorte van Gerlof wordt niet snel vergeten door de familie. Sipke en Wil passen altijd bij toerbeurt op als een merrie gaat veulenen. Wil Jansma zag dat Hendrina ging liggen persen dicht tegen de muur. Meteen werd Sipke wakker gemaakt. Er was maar een manier om het veulen te redden, de merrie moest weer in de benen. Jansma kreeg Hendrina weer overeind en ving het veulen op in zijn armen.

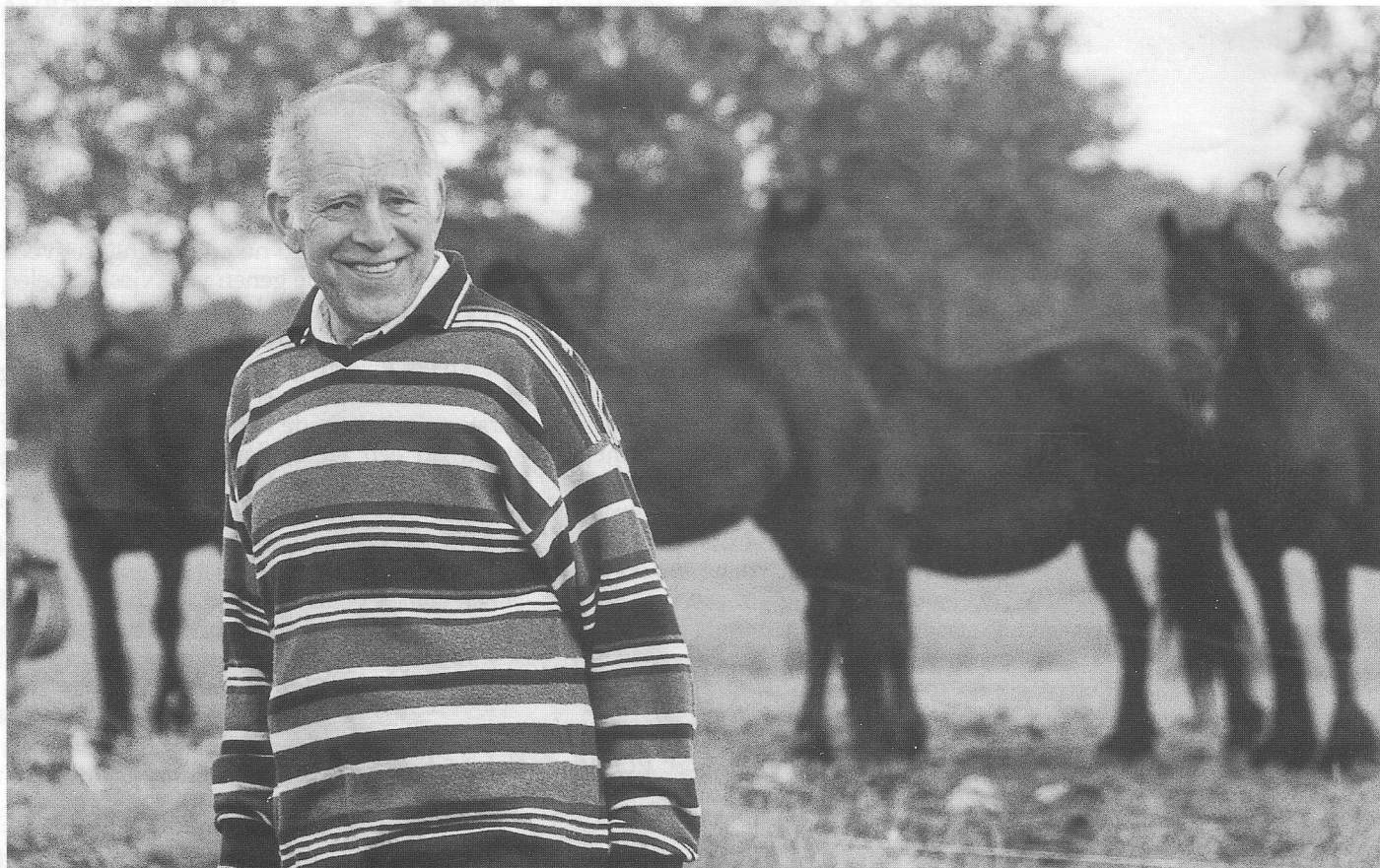
In Oldeholtspade kwam Gerlof op de keuring. Jansma had het druk met veel paarden op de fokdag. De ring van de veulens werd bijna gesloten. Jansma had geen hulp meer over en zette moeder en veulen zelf in de ring. Het hengstje showde niet en kreeg geen premie. "Ik baalde daar flink van. Gerlof was dan wat ouderwets, maar hij kon best lopen". Doordat de hengst niet was geprimeerd kon Jansma Gerlof slecht verkopen. Uiteindelijk werd Gerlof als jaarling verkocht en kwam hij in de handel terecht. Cor de Jong kocht de hengst en stelde hem voor op de hengstenkeuring. "Ik vond het type nog steeds wat gewoon maar daar kwam toch een draf uit, geweldig gewoon! Op zijn draf heeft hij het ook gered."

Afstammelingenkeuring Gerlof was genieten

De keuring van de nakomelingen van Gerlof was bij hengstenhouder Toonen in Maren-Kessel. Sipke Jansma is een bescheiden man maar die dag liep hij daar trots rond. "Mijn

Schimmelveulentje

voor f 475,-

eerste indruk was: Hendrina speelt een zeer grote rol. Ik zag die mooie lange halzen. Dat hebben ze van Hendrina. Ik heb vol bewondering gekeken naar de afstammelingen. De gangen waren goed, vooral de draf werd verbeterd. Wil en ik hebben daar een heerlijke dag gehad, het was echt genieten! Aan het einde van de keuring werd Gerlof vastgehouden door een klein kind. Dat beeld raakte mij echt. Dat bedoel ik nu met een gouden karakter, dat hebben alle paarden uit onze stal."

Remmelt verrichtingstopper

Remmelt werd in juli 1989 geboren. Het veulen was te jong om mee naar de fokdag en daarom werd er een huiskeuring aangevraagd. Remmelt kreeg een derde premie. Er werd wel bij gezegd dat de gangen super waren. Een liefhebber uit Gelderland kocht Remmelt. "Bij de verkoop heb ik gezegd dat de hengst niet moest worden gecastreerd. Ik vond Remmelt altijd wel apart. Maar in die tijd hield ik geen hengsten aan". Jan Folmer uit Lunteren ontdekte de hengst en fokte Remmelt verder op voor de hengstenkeuring. Het succes van Remmelt is bekend. Hij werd de verrichtingstopper van zijn jaargang en blonk in alle disciplines uit. Remmelt van Ed Constant is veelzijdig, hij won de competitie voor de sjees en is momenteel de hoogst geklasseerde stamboekhengst in de dressuursport onder het zadel.

Fokkerij

Momenteel houdt Sipke Jansma zich volledig bezig met de paardenfokkerij. Hiervoor heeft

hij de fokmerries: Elviraa ster (Hearke) en haar dochters Elbrich ster (Oege) en Mijke (Oege). Uit de Hendrinalijn heeft de familie Jansma: Marije (Doeke) en Elske ster (Peke) en haar driejarige dochter Rinske (Jakob). In 1996 was er een geweldig succes op de fokdag in Oldeholtspade. De zonen Pieter en Bertil brachten de paarden van Sipke en Wil voor op de fokdag. Nely ster (Oege x Hendrina) kreeg een eerste premie en haar dochters deden niet voor haar onder. Marij (Doeke) werd veulenkampioene, Elske (Peke) werd ster met een eerste premie en de stermerrie Yfke (Peke) was goed voor oranje. Bovendien werd Elbrich ster met een eerste premie (volle zus van Remmelt). In hun rubriek kwam Elske op 1b en Elbrich op 1c.

De hengstveulens worden nu zelf opgefokt. Jansma heeft regelmatig een paard bijgekocht maar de aankopen vertrokken ook altijd weer. "Ik hou me bij stam 83, dat zijn echt mijn paarden", verklaart hij. Sipke Jansma longeert zijn paarden altijd zelf. Het keuringsklaarmaken laat hij de laatste jaren door anderen doen. Samen met zijn vrouw Wil zoekt Sipke de meest passende hengst uit voor de fokmerries. Dit jaar zitten zij te denken aan hengsten Jakob, Abel, Remmelt en Nanning. Jakob voor de maat en het Naenbloed. Abel liet beste afstammelingen zien. Jansma wil Nanning gebruiken om de mooie moederlijn van Brouwer en uiteraard omdat Gerlof in de afstamming zit. "Ik kan Nanning of Remmelt gebruiken bij Rinske (Jakob), de achterkleindochter van Hendrina."

Sipke Jansma uit Donkerbroek voor de weide met de fokmerries uit stam 83. (Foto: Jelly Veltman)